

САМУРДИН

СЕ

«Магарамдхуруьн район» МР-дин
общественно-политический газет.
Общественно-политическая газета
МР «Магарамкентский район».

Газет 1951- йисалай акъатзава. № 47 (7922) киш, 24- ноябрь 2018- йис. Къимет 6 манат.

НУБАТДИН ГЪУЪНДУЪР

И ЙИКЪАРА нубатдин гъуъндуурдиз хкаж хъайи чи районъгли Велимурад Алхасова чак шадвилелай гъейри еке дамахни кутуна.

Пуд йисуз Велимурад, галаз галаз женгинин самбодай Россиядин чемпион хъанай. Профессиональный спортдиз 2014-йисуз атай виклегъ жегъилди са куьруь вахтунда вичин алакунар къалурна. Ада АСВ- дин ва ВCF- дин турнирра иштиракна. Къиле тухвай ругуд женгиникай вад женг гъалибвилелди акъалтарна.

Нубатдин сеферда Бахрейндин Манама шегъерда акахънавай единоборствой-рай виридуьньядин женгерин «Ахмат» лигадин ва мукъвал тир рагъэкъечдай патан ММА- дин организациядин гъилик кваз къиле феи тур-

нирда иштиракай Велимурада вад раундани бразилияни Марсел Адуран винел инанмишвилелди гъалибвал къазанмишна. Велимурадахъ галаз октагондиз экъечдалди, Марсел Адурка карьерада иштиракай 18 женгиникай 14 женг гъалибчи яз акъалтарнавайди тир.

Гъайиф хьи, вичин къастунал клевивал къалурна къазанмишай чул чи чемпиондив занвилеин категория дуьз тахун сеbeb яз вахканач.

Чна, Велимурад Алхасоваз, адан тренерриз, мукъва-къилийриз къазанмишнавай нубатдин гъуъндуур риклин сидкьидай мубаракзава.

Нубатдин сеферда Велимурад Алхасова а чемпионвилине чул райондиз хкидайдал чна клевелай умудзава.

2019 - ЙИС
ПАТАЛ

САМУРДИН

СЕ

ГАЗЕТДИН
ПОДПИСКА
БАШЛАМИШ ЖЕЗВА

* * *

ИНДЕКС:
6 вацра - 51406
12 вацра - 63340

Г А З Е Т

райцентрдал почтамтда,
хуьрера адан отделенийра
подписка ийиз жеда.

* * *

ГАЗЕТДИН КЪИМЕТ
6 вацра - 228 манатни
84 кепек
12 вацра - 457 манатни
68 кепек

ГЪАВУРДА ХЪУН ХЪСАН Я

И МУКЪВАРА «Самурдин сес» газетдин редакциядиз Ярагъкъаз-майрин хуруун агъали Гъажибуба Рустамов мугъман хъана. Хваш-беш авурдалай гугъуниз, мугъманди вичин яшар 80- дав агакыйла галтай четинвилерикай, гъахвал патал тухвай женгиникай ва нетижайрикай геъеншдиз суьгъбетна. Иниз килигна Гъажибуба Шихмуратовича, и яшдив агакынавай ксариз гъихътин къезилвилер аватла газетдин чинра чап авуна агъалийрив агакырун ва абур гъавурда тун тлаабна.

ИкI, 2013- йисан 28- декабрдиз «Страховой пенсионер гъакъиндай» къабулнавай Ф3- дин ва 2015- йисан 18- мартдиз Россиядин гъукуматди къабулай 249- нумрадин къарардин бинедаллаз, яшар 80 йисалай алатнавай агъалийриз пенсиядин тайинарнавай базадин къадар 100 процентдин артухарнава. Им винидихъ тIвар къунвай закондин 16- статьядин I- частунихъ къадайвал тайинарзава. Алай йисан I- февралдилай адан къадар 4982 манатни 09 кепек я (индексация авурдалай къулухъ). Иниз килигна и яш хъанвай агъалийриз тайинарна-

вай къадар 9965 манатни 80 кепекдив жеда.

Идалай гъейри и категориядик акатзавай агъалийриз рецептда къалурнавай дарманар къачудайла 50 процент къезилвал ишлемишдай ихтияр ава (рецепт хъейдалай ихихъ цIуд йикъан вахтунда). Гъар къве йисалай са сеферда санаторно-курортдин путевка къачудай ихтияр ава. Фена-хкведай рекъерин пул гъукуматди таъминарда. Сараринбур галачиз, амай маса протезрин къимет къван компенсация къачуз жезва. Санаторно-курортдиз фидай путевкаяр Пенсионный фондунин отделенийрай ва чкадин соцстрахованиедин фондунай къачуз жеда. Са бязи регионра и агъалияр, гужлувал 100 балкандин къуватрив агакызавай автотранспортдин налог гуникай азаднава.

Эгера яш хъанвай касди 80 йис хъайидалай къулухъни къвалахзаматла; адаз пулсуз къве гъафте алава отпуск гудай ихтияр ава ва элячIайтIа къве гъафте звезда къвалах авун тIалабдай ихтияр авач. ГъакIни и агъалийриз чпихъ гелкъведай кас къвачихъ гилигдай ихтиярни ава. Абурувай регионда виликамаз фикирдиз къачунвай социальный къуллугъ-

рикай менфят къачуз жеда: пулсуз юридический куьмек, недай продуктар ва я садра пулсуз тIуьн гун, адресдин куьмек яз пул ва я сифте нубатда герек къвезвай алатар гун.

Вич, гъахъсузвилерин сагъиб хъайи Гъажибуба Рустамова, са къадар къезилвилерикай менфят къачун патал са жерге къуллугърихъ галаз женг чIугуна. ИкI ада РД- дин здроохранениедин Министерстводиз, Пенсионный фондуниз чарар хъена ва абурулай хтай жавабрихъ галаз чун танишарна. Вич хътин яш хъанвай агъалияр инжикли тавун, гъавурда тун ва абуру чпиз гъукуматди гузвай къезилвилерикай менфят хжудун патал ам редакциядиз атанвай.

Чна, Гъажибуба Рустамоваз чухсагъул лугъузва. Бубайрин мисалда лагъайвал; - Чидайдаз ветIни чуьнгурдай я. Эгер гъар са касди анихъ галайдаз хийир, менфятлу меслят гайитIа, гъавурда твадай акъуллу ихтилат авуртIа яшамиш жез са къадар регъят жеда.

А. АЙДЕМИРОВА.

ШАД ХАБАР

И ЙИКЪАРА чав мад са шад хабар агакына. Бахрейнда ММАдин единоборствойрай сад авунвай дуьньядин чемпионат къиле фена. Россиядин хъанвай командади 5 къезилдин, I гимишдин медаль къазанмишуналди чи команда къвенкъевичкадал хъана.

Сифте яз, дуьньядин къве федерациядин IMMAF ва WMMAA- дин гъилик кваз къиле фейи сад авунвай чемпионатда 52 гъукуматдай спортсменри иштиракна. И сефердани командайри зачетда Россияди ругуд лагъай сеферда вичин лайихлувал тесикъарна.

Чи спортсменар тир Руслан Сатиев (56,7 ам чи районгъили я), Шарапудин Магъамедова (61 кг), Ислам Багомедова (77,1 кг), Жамал Межидова (84 кг), Магъ-

амед Шахрудинова (93 кг) дуьньядин чемпионвилитIаварар къазанмишна.

Руслан Сатиев чи райондин Целегъурин хуьрай я. Спортдал Руслан I- классдилай машгъул хъанай. Ушу – саньдадал машгъул жезвай Руслана кикбоксингдай, пакратиондай гъар жуьре акъажунра, турнирра иштиракна. Гугъуьнлай акакый единоборствойрал элячIна. Москвада яшамиш жезвай

→ 3

ШАД ХАБАР

2 ←

Руслана «Самбо- 70» спорткомплексда гъазурвал аквазва.

ГъакӀни Бахрейнда кӀиле фейи юниоррин чемпионатда,

иштиракай 36 командадин арада россиянвар сад лагъай чкадиз лайихлу хъана. Россиядин квати-диз юниорри 5 кӀизилдин, 2 ги-мишдин ва 1 буьруьнждин меда-

лар гъана. Пъедесталдин вини кӀарциз Эльбек Алышов (68,8 кг), Резуан Хотов (70,3), Магъ-амедхабиб Умаров (83,9), Игорь Глазков (93 кг) ва Шамсудин Магъмудов (93 кг виниз) хкаж хъана.

ЯЛЦУГЪ ЭМИНАН 320 ЙИС

Зун хъфейтӀани, хъфидач зи хиялар

ЦИНИН ЙИС ялцугъви ашукъ-шаир Мегъамед-Эмин дидедиз хъайидалай инихъ 320 йис тамам жезвай юбилей я. Эмин Ахцегъ райондин виликан Самур округдин Ялцугърин хуьре Абдулкери-ман хизанда дидедиз хъана. Ам вичин девирдин ашукърин ва ша-иррин арада гзаф бажарагълу ва Аллагъдин патай пай ганвай, кӀелнавай, дерин чирвилер авай ашукъ тир. И кар чаз шаирдин агъ-адихъ галай цӀарарай чир жезва:

"Илимдин гуьгъуьна гъатайди камалдив агакъда, Аллагъди гъар-даз са пай ганва. Зани са тӀимил лацу чулавдакай кӀелнава. Заз нагъв ва серф чизва".

ЯтӀани, Эминан яратмишунар кӀватӀунин ва басма авунин кӀвалах гзаф зайифдиз кӀиле фена. И кардихъ вичин себепар-ни ава. Сад лагъайди, ам яшамиш хъайидалай инихъ гзаф вахт алат-нава, къвед лагъайди, вич а девир-дин кӀел-кӀхин чидай кас яз, де-вирдин шаиррини туьрк чӀалан дережа винизвал, артух къуна гуз-вайла, ада вичин шиирар туьрк, араб, фарс какахънавай чӀалалди кхъиз хъана, пуд лагъайди, кхъен-вай гъарфар араб чӀалан график-далди хъуниз килигна гзаф къадар эсерар терг хъана (Советрин де-вирда араб чӀалан гъарфаралди кхъенвай вири эсерриз диндин мавгъуматдиз хъиз килигзавай).

Сифтени Сифте ашукъ Эминан тӀвар майдандиз ахкъуд хъувун патал кам вегъейди чи хуьруьнви шаир-педагог, гаф атай чкадал лугъун лазим я, вич дидедиз хъай-идалай инихъ 110 йис тамам жез-вай Насруллагъ Нури (Эфендие-в)я.

1962 лагъай йисан 2 сентябр-дин "Коммунист" газетдиз ада тар-

жума авуна "Яргъаз хъухъ", "Же-гъил", "Дилбер", "Телли", "Жедач" шиирар акъудна.

Вич пенсияда авай малим Гъа-бибов Гъамидуллагъа рикӀел хкиз-ва:

"Зунни Насруллагъ тха къунши-яр тир. Ада "Коммунист" газетдиз ялцугъви ашукъ Эминан шиирар акъудайдалай къулухъ компози-торрикай сада "Дилбер" мандиз музыка кхъена. И мани радиодай ядайла лугъуз хъана: "ЧӀалар Етим Эминанбур, лугъузвайди Жамал Шагъмарданов я". Насруллагъ му-аллим зи патав атана лагъана: "Яда! Гъамидуллагъ, чна зегъмет къачуна ашукъ Эминан чӀалар ара-дал хкана, абурукай Етим Эминан-бур хъувуна, гила чна вучда?"

"Радиовещаниедиз са чар кхъи-даман".

- Чар кхъинал рази тахъана, Ну-риди фена вичи абурун гъалатӀ туькӀуьр хъийиз туна".

Ялцугъ Эмин вичин девирдин акъалтӀай савадлу кас хъана.

Вучиз лагъайтӀа, адан ирс сиве-рай ваъ, басма авунвай ктабдай къачунвайди я.

Зи гъиле ялцугъви ашукъ Мегъ-амед Эмина кхъенвай 44 шиир ава. Абуру туьрк чӀалалди кхъенва. И ши-ирар оригиналдай Н. Нуриди чин къачунвайбур я. Подлинник чи хуь-рунви Абдурагъман Къагъримано-вавай рагъметлу Къияс Меджидо-ва къачунва лугъузва.

Ялцугъ Эминаз туьрк чӀал лап хъсандиз чизвайди агъадихъ гуз-вай халкъдин сивяй ван хъанвай риваятдай чир жезва. Эминан па-тав Къубадин ханди векил ракъур-на. Халис гъакъикъи ашукъ ятӀа чи-рун патал, адаз сир тир савкъват (балугъ) ракъурна. Эгер ам вуч ятӀа чир хъайитӀа, вичин ашукъдихъ га-лаз гъуьжетриз теклиф авун па-

тахъай.

Хандин векил Мугъулах де-редаи виниз Ялцугърин хуьр га-лай патлахъ физвай.

Эмина хуьруьвай са къадар яргъа вичин никӀе кӀвалахзавай. Векилдиз никӀе кӀвалахзавай итим акуна, салам гайидалай къулухъ хабар къуна:

-Ялцугърин хуьруьз и рекъ-яй физвани?

-Эхъ!

-Ваз Ялцугъ Эмин чидани?

-"Таны менем. бил менем".

Лезги чӀалаз элкъуьрайла "Таниш хъухъ, зун я, чир хъухъ зун я" лагъай гафар набелед касдиз "заз чидай кас туш" ла-гъай хъиз хъана, элячӀна рекъ-яй виниз фена. Ина ашукъди скороговорка(фад-фад рахун)-ишлемишнава

"Танымырам, билмирем"

Куьне фикир це ашукъдиз туьрк чӀал гъикъван хъсан чизвайтӀа. Ада эсил вич мугъ-ул тир кас чӀаларалди ягъалми-шарзавай.

...Эмин тади кваз куьруь дуьз рекъяй хуьруьз гъахъ хъувуна. Къубави къверик рекъерай хуь-руьз Эминалай са къадар геж агакъна. Хуьруьз гъахъай векил-ди Эминан кӀвал хабар къуна, варар гатана. Атана килигайтӀа, гъатта вичихъ галаз рахунар авур итим я.

-Ша буюр, мугъман хъухъ! КӀвализ атана жузун-качузун авурдалай къулухъ хандин ве-килди вичив гвай къапуна авай шей вуч ятӀа чирун тӀалабна. Ялцугъ Эмина са цӀуд-цӀувад декъикъада ахвар ийиз кӀанзвайди малумарна. Ахва-рай къарагъна, ада лагъана:

→ 10

УЪМУЪРДИН ЛЕГЪЗЕЯР

КЪИСМЕТДИКАЙ рахадлай гзафбуру лугъуда: «Адан къисмет гъахътинди я», «Гъар са касдин вичин къисмет вичив гва», «Къисметдикай катиз жедач».

Гъахълу гафар я, белки, гъаки я жеди. Къенин зи ихтилат-суьгъбет Билбилхуьруьн къазмайрал яшамаш хъайи Акиман хва Гъемзет малимдикай я. Акимов Гъемзет 1914- йисуз дидедиз хъана. Адан уьмуьр четин вахтарал ацалтна: кIапIалар, артелар, ячейкаяр тешкил жезвай йисар тир. Эхирни коллективизацийрал къевезва. Гъа и четин девирда Акимов Гъемзетаз Дербентдин педучилище куьтягъдай мумкинвал жезва. Партиядинни правительстводин мурад дагъларин уьлкведа савадлувал хкажун тир. Дагъвийрин аялриз кIел-кхьин чирун кIевелай гъиле къунвай.

Чи халкъдиз ашкара я: Урусатдай Дагъустандиз гзаф малимар атайди, абурукай гзафбуру амуькни авурди, дагъларин уьлкведикай къвед лагъай ватанни хъайиди...

Гарун хура гъатай пеш хъиз, къисметди Гъемзет малим Ахцегъ райондин Мечегърин хуьруьз акъудзава. Таниш тушир чкаяр, инсанар, рагар-къвалар- ибуру вири Гъемзет малимдиз къариба аквазвай. Мичегърин хуьре колхоз тешкил хъана къвед лагъай йис тир. Колхоздин председателни жегъил Феталиев тир. Желил буба хуьре-

кIвале, районда гъуьрмет авай кас тир. Себебни ам тир хъи, ада Бакудин нафтIадин мяденра зегъметни чIугваз, Къазимегъамед Агъасиеван ва Мешеди Азизбекован инкIилабдин тапшуругъарни къилиз акъудиз хъанай...

И хуьруьхъ мал-къара, хипен суьруьяр авай. Абуру зул атайла, къуьд кечирмишиз хуьуьтIуьн къишлахрам фидай, гъа и вахтунда хуьруьн къавалри физвай чубанриз кимел дем-межлис къурмишдай, абуру шад гъалара, рикIерик хвеш кваз ракъурдай, чубанрин хизанар, аялар хуьре амуькзавай эхир...

Алай вахтунда Приморский хуьре яшамаш жезвай ва вичин яшар 80-далай алатнавай Самедов Самед даша рикIел хкизва: Гъемзет малим чи хуьруьз (Мичегъиз) атайла, зи ирид-муьжуьд йис тир. Чаз тарсар гуз са

гъафте хъанвай. Гъемзет малим рагъметлу Сефербеган кIвале яшамаш жезвай. Захъ галаз чи хуьруьнви Байраман гадайрини- Бахтияра, Искендара ва Исмаила кIелзавай. Лугъун лазим я, ктаб, дафтар къит тир, гъатта кхъидай къелемарни (карандашар) авачир, абуру чаз Гъемзет малимди жагъурзавай, школани са кIваликай ибарат тир, вични кимин патав гвай. Къе зун и яшариз акъатнаватIани, зи рикIелай Гъемзет малимдин аялрал алахъун, адан зегъмет, заз чиз, са куьнални алцумиз жедачир. Эхъ, гъахътин аялрал рикI алай, вичин пешедал кIевелай къару инсанар тек-туьк гъалтда.

Ингъе, Мичегърин хуьре нянихъ дем-межлис жезва. Себебни ам тир хъи, къуьд акъудиз физвай терекмайриз-чубанриз са шадвал, къвед лагъайдини Гъемзет малимдиз цIийи кIелдай йис мубаракун тир. Кимин вилик квай майдандал литер экиЯнавай, дестекрилай-дестекрал цIилер чIугуна, фонарар куьрсарнавай. Аялар, дишегълияр са пата, итимар къарши пата ацукънавай. Къавалар виридаз аквадай чкадал алай, абуру чпин зуьрнеяр тартибда твазвай. Кимин юкъвал колхоздин седри Феталиев Желил буба экъечIзава: Ада физвай хипехъанриз хъсан рехъ хуьй, суьруьяр къве сеферда артух хъана, хъсан дул къачуна хтурай куьн,- лугъузва.

Къвед лагъайди:- Заз Гъемзет малим ваз ва вуна тарс гузвай аялриз цийи келунин йис мубаракиз кванзава, вахъ ви кваллахда агалкъунар хуьрай. Ваз чи хуьре, чи жемятди са дарвални гудач. Райондиз физ-хкедай балкванни чара авунва ваз. (Район хуьруьвай 12 километрдин яргъа авай). Гъемзет малим, ви кваллах зегъмет алайди я, ваз вуч дарвал хъайитани, заз лагъ, чин къамир, зун гъамиша ваз куьмекиз гъазур я... Седриди вичин къаридихъ галаз са къуьлни авуна, итимрин арада ацукъ хъувуна. Сегънедал къве арифдар дишегъли экъечзава- Туьквезбанни Салатум. Абуру къишлахрал къуьд кечирмишиз физвай чубанриз чалар туькгуьрзава.

Туьквезбан:

Эркеш къунар аваз квенкве,
Гуьгъуьнава лацан суьруь.
Яр-чубанар гъатна рекъе,
Сефил я къе Суна, Пери...

Салатума давамарзава:

Пагъ, зулукай гатфаралди,
Гъамлувилер рекъел жедай.
Тухтатмишиз гафаралди,
Ярдин дидар рикел жедай...

Гъемзет малимдиз:

Туьквезбана-

Къацу тамун къужахдавай
Билбилрин хуьр я ви макан.
Мичегъар къе дамахдава,
Вун атунал азиз мугъман.
Салатума-

Ваз хвашгалди, Гъемзет
малим,
Савадлувал лувар я чи.
Къе шагъид я Мичегъарин ким,
Гъар са квалле сувар я чи...

Чи арифдар сусвари чалар гзаф лагъана, вири рикел аламач, йисар фенва, яшар хъанва,- куьтягъзава вичин суьгъбет Самед даша...

Гъемзет малимдиз

кваллахиз регъят жезвач, са къадар четинвилерни акъалтзава. Ахътин еке тежриба авачир, ктабар саки авачир, районни хуьруьвай яргъа авай. Тарс тухузвай кваллин рак, пенжерни жуфт тушир. Хуьруьн устар Гъасанов Ибагъа къайдадиз хкизва. Къунши хуьруьз Сумугълиз физва, яшлу малимрихъ галаз таниш жезва, абуру гузвай меслятрал амал ийизва. Гъемзет малимдиз чизва: цийи рекъе сифте камар гъамиша четинбур жедайди, къаст эцигна, вилик физвайда рехъни атудайди...

Гъемзет малим Сумугъла авай малимрихъ галаз ва Мичегъарин жемятдихъ галаз, чухсагуьлар лагъана, вичин ерийрихъ хквез рекъе гъатзава, ада тарс гайи аялар ва са къадар итимар, дишегълияр малим рекъе тваз вацун къилел къван къвезва. Эвлия Шихкерим бубадин гуьмбетдал са дуьани хъувуна, балквандаллаз рекъе гъатзава.

Хуьр аквадай синел акъвазна Мичегъарин хуьруьз, къантарда алай маякдиз ухшар авай мисквиндиз килиг хъийизва, адан рикел чими гиссерив ацузва: вичиз икъван гуьрмет авур инсанар авай хуьр, аялармалимдиз инай хъфин са къадар залан жезва, муькуь патяхъай яшар хъанвай диде, буба, абурун вил жуван куьмекдал алай...

Радио ва газетра рикел шадардай хабарар авачир. Европада фашизмди къил хкажнавай. Ада са-са гьукумат вичин пацув кутазвай. Инсанрин рикелери гъалаба къачузвай...

Къасумхуьруьн райондин районоди Гъемзет малим Хожакъазмайрал рекъе твазва. Тежриба авай жегъил малим коллективди хушвилелди къабул-

зава. Хожа-къазмайрин школадани яргъалди кваллахзавач, са йисалай, яни 1940- йисалай 1942- йисалди Азадогълийрин школада кваллахзава...

Билбилхуьруьн къазмайрин агъсакъалрин ихтилатрай Гъемзет малим къарай авачир кас тир. Гатун каникулрин вахтунда датана колхоздиз куьмекар гудай, яремиш, техилар арабайра аваз Белиждин заготбазадиз тухуз куьмекар гудай.

1940- йисан эхирдай Гъемзет малимдинни хуьруьнви Гъабибуллагъан руш Перизатан рекъер-хуьлер сад жезва. Перизатакай Гъемзет малимдиз вафалу уьмуьрдин юлдаш жезва. Перизатни зегъметдал рикел алай, чарадан дерди-гъалдикай хабар къадай, къуьн кутадай инсан хъана...

Ватандин къилел чулав цифер квател жезва. Чи халкъ азад зегъметдивай къерех жезва. Ватандин дяве башламиш жезва. И дяведи инсанрин къанажагъда, руьгъда ва бейнида зурба гел туна. Абуру инсандин къадир, ризкидин, хайи чилин таъсиб хуьнин, Ватандиз вафалу хуьнин карда абуру чпин къудратлувал, руьгъдин къуватлувал, къакъанвал, фикиррин экуьвал къалурна...

Ватандал гуж алайла, Гъемзет малим Къасумхуьруьн райондин райвоенкоматдиз физва ва ада гуьгъуьллувилелди дяведиз, Ватан хуьн патал арза къхизва. Комиссардиз Гъемзет малим тирди чир хъайила ада лугъузва: -Ваз вуч аватла чидани, гуьрметлу малим! Вуна дяве жидадалди ваъ,

6

УЪМУЪРДИН ЛЕГЪЗЕЯР

5 ←

къелемдалди авуна кІанда, вуна ийизвай кІвалах, колхоздиз гузвай куьмекар, несилдиз тербия гун- ибур важиблу, гуьурмет авай кІвалахар я...

И вахтунда Гьемзет малимди Азадогълида зегьмет чІугвазвай йисар тир.

1942- йисуз Гьемзет малим вичин хайи хуьруьз хквезва, гьамни Абдуллаев Мегьти малим себеб хьана. Гаф кватай чкадал лугьун: сифтегьан школа Билбилхуьруьн къазмайрал 1928- йисуз ачухнай, къил кутурдини, ам ачухайдини Мегьти малим тир. Адан зегьметдиз гьукуматди еке къиметни ганай. 1937- йисуз школадин заведиш Абдуллаев Мегьтидиз М. Калинина Ленинан орден гузва. Абдуллаев Мегьти гуьгьуьллувилелди дяведиз физва. Мегьти малимди вичин чкадал Гьемзет малим хкизва. 1942- йисалай 1954- йисалди Гьемзет малимдикай школадин заведиш жезва.

Дяведилай гуьгьуьннин йисарни гзаф четин, фу къит, хуьрера кІвалахдай пешекарар тІимил, чебни яшлурни набутар, зегьметдин яцІу къил дишегълийрин назик къуьнерал алай. Гьемзет малимни Перизат гуьгьуьна акъвазавач, абур кІвалахдин яцІа ава: мектебда кІвалах, колхозда, аялрин куьмекни къетІенди тир. Колхоздин никІерай къилер кІватІ хьийиз, багъларай яр-емиш кІватІ хьийизвай. Вахтунни вири гьавурдик кутунвай.

Гьемзет малим 1948- йисуз Приморский поселек-

дин рыбхоздиз регьбервал гуз хтай Балаев Баладихъ галаз таниш жезва. Адан ери-бине Къурагъ райондин КъепИррин хуьрай я. Гьемзет малимдин бубаяр гьа и райондин Ахнигрин хуьрай жезва. Балаев Балади школадиз вичелай алакьдай куьмекар гузва. И къве касдин танишвал еке дуствиллиз элкъвезва.

1949- йисан мартдин вацра Магьарамдхуьруьн райондин районо-диз балкІандаллаз хъфидайла, муькъвер авачир, балкІан вацІун дегьнедиз аватзава. Гьа инлай мекьби хъайи Гьемзет малим уьзуьрлу жезва. 1954- йисуз школадин регьбервал Гьемзет малимди, вичин сагъсузвиллиз килигна, Эфендиев Бакир малимдал тапшурмишзава. 1958- йисалди Гьемзет малимди школада кІвалахун давамарзава. 1959- йисан эхирдай, чагьиндаваз Гьемзет малимдин уьмуьрдин гьал къатІ жезва.

И цІарарин автордиз 4- класда Гьемзет малимдин гъилик кІелун къисмет хьана. Абур 1955-56- кІелунин йисар тир. Гьемзет малимдин рикІ аялрал хъиз, тІебиатдални алай. Вичиз азад вахт хъайила, вичин аялрикай са аялни къачуна ам тамуз сейрдиз фидай. Гьемзет малим там атІузвайбурал гьалтзава. Саламкаламдилай гуьгьуьниз, фялейрикай сад хкатна Гьемзет малимдин къаншардиз атана. Гъилер къуьнтерилай къуна, Гьемзет малим, ваз зун чир хъижезмачни? Гьелбетда, Гьемзет малимдиз Самедов Самед чир хъхъанвай; адан вилерикай яхун, яхсул аял карагзава, гьакІни Мичегьрин хуьр, дагълар, рагар, къайи булахар, вацІар са легъзеда цІиргъинаваз виликай фейиди хъиз хьана. Самед даша къени

Гьемзет малимдин рухвайрихъ галаз дуствал давамарзава.

Перизат дидеди Гьемзет малимдиз 6 аял багъишна: 3 рушни 3 гада. И чІехи хизандиз Бала Балаева къаюмвал ийизва. Аялриз техникумрик экечІиз куьмекар гузва. 1964- йисуз Балаев Бала хизанни галаз Дербент шегьердиз хъфизва, ада «электросигнал» заводдин директордин заместителвиле кІвалахзава. Гьа инани ада вичин дустунин хизан рикІелай алудзавач. Шад жедай кар ам я хъи, къе 21- асир ятІани, бубайрин арада хъайи дуствал рухвайри давамарзава.

Гьемзет малимдин рушари Нуьдуьрстанани Эльвиради бубадин рехъ давамарзава, Эльвиради финансрин техникум акъалтІарна.

Гадайрикай Энвера Воронеждин ракъун рекъерин техникум, Юсуфа Махачкъала шегьерда Орджоникидзедин тІварунихъ галай механический техникум, Заидина кооперативный техникумдин алиш-веришдин отделение акъалтІарна.

Гьемзет малимдин рушар ва рухваяр вири динж я, абур хъ гьардахъ вичин хизан ва кІвалер ава. Хуьре-кІвале, районада гуьурмет аваз яшмиш жезва. Диде Перизатални Гьемзетал атай аялар хьана. Мисалда гъавая лугъузвач хъи, «Ичер таракай яргъаз аватдач...».

Экуь авур, мичІи цавар,
Куьн вахтунин гъетер хьана.
Чирна савад, кутаз лувар,
Куь зегьметди бегьер

гъана...

Аллагъяр
АБДУЛГЪАЛИМОВ.

АГЪУДИН «ИХТИЯР АВАЙ» КЪАДАР...

ИЧКИДИН зияндикай ва менфятдикай духтурри ва патологоанатомри гъуьжетзава. Нагагъ сад лагъайбуру «сагъардай» къадарар ихтияр гузватла, къвед лагъайбуру къейд ийизва: инсандин беденди ички агъу хъиз къабулзава. Амма илимдин са манадин къарар анжах алай йисуз халкъдиз малумарна.

2018- ЙИСАН 23- августдиз илимдин са журналдин чинриз вичикай гзаф рахунар арадал гъйдаи макъала акъатна. Ихтилат дуьньядин халкъарин арада авай лап члехи ахтармишуникай физва. Ана 243 медицинский центрдай 512 алимди, духтурри ва эксперт-ри иштиракна. Халкъдиз малумарнавай ахтармишунрал асаслу яз, а ахтармишунрин бинедда 2016- йисуз дуьньядин вишелей гзаф уьлквейра инсанрин къиникърин себерар ахтармишай делилар ава, ичкидин хатасуз къадар, инсандин сагъламвили зиян тагузвай, нулдиз барабар я. Ахтармишайбуру са гафунал атана хиве къуна хъи, «юкъван гъалдин ишлемишун» гафар, лап члехи месэла далдалашишзавай гъаклан мах я.

КЪИНИКЪИН САЯГЪАР

Гила чун тамамдиз килигин, ичкиди чаз гъихътин къиникъин жазаяр теклифзаватла.

1. Акъул ачухсуз хъун. Ичким са гъихътин ятлани себебдалди гъеле ихтияр амай бейгъушардай агъу квай затI я. Эхъ, ишлемишайла ада шадвал арадал гъизва, амма ихътин гъал яргъалди давам жезвач- сят, сятни зур. Ахпа адан гуьгъулар агъуз аватда, маса касдихъ галаз киклиз клан жеда ва зурба кичевилин къалабулухдин гъал къати жеда. Къеце патай жедай эсердиз бедендин жаваб (реакция), акъулди къабулдай фикир ийиз алакьун ва икI мад, агъуз жеда.

2. Къак (рак) начагъвал. Виридуьньядин сагъламвал хуьнин тешкилатди алатай йисуз авур докладдал асаслу яз, сивин къенин, нерин, клалхандин, яру ратунин, яцIу ратунин, чулав лекьинин, ва дишегълийрин некледин цIумаруфдин къакунин арада сад-садахъ галаз алакьа ава.

4%-30%-дал къван фидалди къак себеб яз вири дуьньяда жезвай къиникъар ички хъунихъ галаз алакьалу авуртIа жезва (виридалайни пара гъалтзавай хурун хакунин рекъем 8% я).

Чехирдин бокалди хатавилдин дережа 4%-дин артухарзава, амма гъамиша хъваз хъайитIа, 40-50%-див къван агакъзава.

Эхирни гъа инфаркт, вичикай гуя чехирдин бокалди «къутармишзавай»). Ички бедендик акахъайла, ам рикI вичин уьлчмеда члехи хъунин себеб жезва. Адал къацIар арадал къвезва ва абур инфаркт хъунин себеб жезва.

Ибур ичкидиз акси делилрин гъеле вири сиягъ туш. Амма статистикадал хквен.

Гъам Россияда, гъам Европада зегъмет чулгув аз жедай яшда авай итимрин къиникъин дережадиз таъсирзавай къилин себеб- им хъвазвай ичкидин къадар я. Россиядин са десте алимри чпин нетижаяр Оксфорддин университетдин газетда чапнава.

«Ички ишлемишуни къиникъар артухарун арадал гъизва, им ашкара тир. Чаз килигиз кланзавай, и карди масабурухъ

галаз гекъигайла гъикI къвалахзаватIа ва «бедбахтвилин къадарриз» къимет гуз кланзавай», - гъавурда туна ахтармишунин регъбер, ВШЭ-дин социально-политический десталибизациядин хатавилерин мониторингдин лабораториядин члехиди тир Андрей Коротаева. Идалайни гъейри, зегъмет чулгув аз жедай яшда авай итимрин десте- асул дибдалди ички ишлемишзавайбуру- чара авун къетIна.

«Гзаф хъвазвай «чехирдинни пиводин зулуни» уьлквейра, месела Португалияда, гзаф яру чехир кландай чкада, ва Германияда, пиводал гзаф рикI алай, итимрин къиникъ са къадар гзаф я мусурманрин кесиб Албаниядила. Ана тахсиркарвилер гзаф я, амма пиянбуру авач.

Ички ишлемишун начагъвилер арадал атуни хатавал авай къилин себеб я ва ада сагъламвал хейлин зайифарзава. Ички илемишунин къадар артух хъайила, къиникъин хатавал вири себебрикди ва, къилди къачуртIа, къакунин азаррикди гзаф жезва. Сагъламвал зайиф хъун лап тIимиларзавай ички ишлемишунин къадар нулдиз барабар я. И нетижайри вири дуьньяда ичкидихъ галаз тухузвай женгинин сиясат цIийи къилелай килиг хъувунин чарасузвал авайдакай ва халкъди ам ишлемишун тIимиларунин карда къувар эцигна кланзавайдакай шагъидвал ийизва.

**«АС-САЛАМ»
газетдай.**

БОТУЛИЗМ. Убойные консервы.

Как защититься от ботулизма на собственной кухне?

БОТУЛИЗМ-это острое тяжелое пищевое отравление токсинами бактерий, характеризующееся поражением нервной системы.

Ботулизм редкое, но очень тяжелое заболевание, возникающее неожиданно среди полностью здоровых людей, нередко это бывает после праздничного угощения. Вспышки ботулизма возникают после употребления в пищу продуктов, заготовленных впрок в домашних условиях без соблюдения гигиенических требований. Во всех странах ботулизм связан с продуктами домашнего приготовления (консервированные в банках, маринованные, копченые, вяленые, и т.д.), когда люди готовят дома, нарушая гигиенические требования. Возбудители ботулизма широко распространяют в природе,

обнаруживаются в почве, в навозе, на фруктах, овощах, в рыбе, в кишечнике диких животных.

Симптомы Ботулизма появляются после еды через 12-36 часов. Ранними симптомами являются сильная утомляемость, слабость, головная боль, тошнота, рвота. Речь становится невнятным, нарушается глотание, появляется рздоречность речи, чувство нехватки воздуха, цианоз губ, брадикардия. Выздоровление наступает медленно.

Профилактика ботулизма... При изготовлении продуктов питания, как в промышленных, так и в домашних условиях, защищать продукты от попадания в него возбудителя. Стерилизация-правильная тепловая обработка продуктов, обеспечивающая гибель спор и инактивацию токсина. Нельзя консервировать

в домашних условиях герметически закрытых банках мясо, рыбу,являющихся особо благоприятной средой для развития возбудителя ботулизма. Грибы, с которых трудно удалить мельчайшие остатки почвы и спор, следует закатывать в домашних условиях впрок только путем маринования, соления с добавлением кислоты, солей по рецептурам и не закрывать их крышками герметически. Все продукты домашнего консервирования следует хранить в холодильнике или в холодном месте.

Лечение проводят внутривенно антитоксическими противоботулическими сыворотками А, В и Е.

Г. ХАЛИДОВ,
врач инфекционист
районной больницы.

САХАРНЫЙ диабет –это глобальная медико-социальная проблема XXI века. Сегодня распространенность СД катастрофически растет. Это наблюдается в мировом масштабе.

Сахарный диабет – это тяжелое хроническое заболевание, требующее пожизненного лечения. СД среди причин смертности занимает 3-е место, после сердечно-сосудистых и онкологических заболеваний.

Каждые 10 секунд в мире умирает 1 больной от СД, ежегодно уходят из жизни 3 млн. человек. Это больше, чем от СПИДа и гепатита.

В России официально зарегистрировано более 3 млн. больных СД. Но специальные эпидемиологические исследования показывают, что на каждого зарегистрированного больного приходится 3-4 не выявленных. По республике Дагестан эта цифра составляет более 30 тысяч человек. На сегодня по Магарамкентскому району зарегистрировано — 720 больных сахарным диабетом, в т.

Сахарный диабет

ч. СД 1тип-18,СД 2 типа-720.

Главный механизм возникновения СД- это отсутствие инсулина из-за поражений поджелудочной железы, или же другие причины, тормозящие действие инсулина. По этому механизму различают:

1. СД 1 типа – когда инсулин не вырабатывается.

2. СД 2 типа – когда инсулин есть, но не действует из-за других факторов, которые мешают инсулину оказывать свой сахароснижающий эффект.

Факторов риска развития СД много. СД- 1 типа возникает как следствие перенесенных вирусных инфекций. Другие причины: раннее искусственное вскармливание младенцев, употребление продуктов с искусственными добавками.

СД 2 типа возникает нередко при наследственной предрасположенности. Но решающую роль играют такие причины, как ожирение, малоподвижный образ жизни, не-

правильное питание, злоупотребление сладкими блюдами, курение, стрессы. Эти факторы особенно угрожают людям у которых в семье уже имеются больные сахарным диабетом. Больше всего угрожает СД 2 типа после 40 –летнего возраста.

С целью профилактики СД в первую очередь необходима пропаганда здорового образа жизни. Даже 30 – минутные физические упражнения и снижения массы тела на 5-10 кг уменьшают риск развития таких состояний, как инфаркт, инсульт, артериальная гипертензия.

Рациональное питание-второй фактор профилактики сахарного диабета. Переедание ведет к ожирению, а ожирение т.е. повышает риск развития СД в 4 раза.

Клиническая картина
При СД – 1 типа отличается

8 ←

тем, что начало заболевания – острое. Может даже с кетоацидоза, т.е. с накопления кетоновых тел. Также характерны такие жалобы как-полиурия, частое мочеиспускание, снижение массы тела, сухость во рту, кожные проявления (зуд, кандидоз кожи и фурункулез кожи).

СД – 2 типа развивается постепенно и классические симптомы проявляются поздно. Симптомы при 2 типе таковы, как при 1 типе, но кроме того при 2 типе отмечают артериальную гипертонию, снижение зрения, неврологические нарушения, симптомы ИБС. Нередко 2 тип впервые выявляют у больных с инфарктом миокарда или инсультом.

Диагноз СД 1 и 2 ставят на основании характерных клинических проявлений и результатов лабораторных исследований.

В лечении СД наука достигла значительных успехов.

Первое, что важно – это диета. Больным СД рекомендуется 4-5 разовое питание малыми порциями. Рекомендуется исключить легкоусвояемые углеводы (сахар, мед, сладости). Разрешается сложные углеводы (злаки, фрукты, овощи), клетчатка. Рекомендуется только растительные жиры, желательно ограничить соль до 3 г. в сутки.

Важнейшая рекомендация отказ от курения и употребления алкоголя. Немаловажна роль нормализации психоэмоционального состояния. Уместно помнить, что движение может заменить все лекарства мира, но все лекарства мира не могут заменить движение.

Второе: ПССП – пероральные сахароснижающие препараты для больных со 2-м типом СД. Инсулины короткого и пролонгированного действия для больных с 1-м типом диабета.

Плюс ко всему гипотензивные препараты, антиоксиданты, антиагреганты, поливитамины для диабетиков и другие комплексные средства.

Лейла МИРЗАЛИЕВА,
Врач-эндокринолог
районной больницы.

Волонтеры в сфере социального обслуживания

ВО ИСПОЛНЕНИЕ поручения Министерства труда и социального развития РД ГБУ РД КЦСОН в МО «Магарамкентский район» была проведена работа по привлечению волонтеров для оказания помощи пожилым гражданам и людям, оказавшимся в трудной жизненной ситуации.

Так по состоянию на 4-квартал 2018 года общая численность волонтеров в сфере социального обслуживания в МО «Магарамкентский район» составляет 75 человек, являющихся в основном представителями ученического сообщества.

Волонтер – это человек, который выполняет общественно значимую работу на безвозмездной основе. Вознаграждением за труд волонтеров становится признательность и благодарность людей.

Волонтерская деятельность в сфере социального обслуживания направлена на предоставление безвозмездных социальных услуг гражданам или группе людей на общественных началах.

Вовлечение волонтеров ГБУ РД КЦСОН в МО «Магарамкентский район» осуществляется по четырем основным направлениям:

1. Проведение культурно-досуговых акций праздничных мероприятий.
2. Охрана природы и сохранение чистоты окружающей среды.
3. Организация адресной помощи и оказание социальных услуг.
4. Оказание помощи гражданам пожилого возраста и инвалидам.

* Гъар юкъуз зур сятда ахвар авуртла, бедендин къуват артух, нервияр секин, гуьгуьл ачух, инфаркт, инсульт хьунин хаталувал тлимил жеда.

* Яргъалди яшамин хьун ва яшар хъайила хъсандиз гьисс авун патал са стакандавай некледиз (кун тийидай ва гьакни къайи тушир) хуьрекдин са тлурунавай дуьдгъвер ва гьакъван вирт вегъене, хъсандиз хуькуьрда. Ахпа аниз 50г. коньяк алава хьувуна (гъетер гьикъван гзаф хъайитла, гьакъван хъсан я), мад хъсандиз хуькуьрна, ксудалди вилик куьлуь-куьлуь хуплар ийиз, хъвада. Сагъаруниз 0,5 литр коньяк герек къведа. Гъа ик! 10 юкъуз хъвана, 12 юкъуз ял яна мад тикрар хъийида.

* Англиядин духтурри уьгуьдин дарманрихъ гузвай пул гарал гадарай мисал я лугъузва. Абуру чпин пациентриз мекъивилелай жезвай азарин лишанар малум хъайила, лимонни вирт кутуна чай хъун меслят къалурзава. Ахътин чайди туьтуьхда ва бронхийра авай гъер бактериярни кваз акъудзава.

* Давление агъуз аватайла са стакандавай уькьлуь яд хъун меслят къалурзава. Гьакни фу тлуьрдалай куьлухъ 2 г. къел ишлемишайтла, давление агъуз аватнавайдан гьал гьасятда хъсан жеда.

* Дуркунра ва туькьуьлдин куркурда къванер авайла, чайдин са тлурунавай газаррин тумунал са стакан яд илична, 10 декъикъада зайиф цал эцигна, ругуна, 30-40 декъикъада тада. Ахпа ам куьзна, йикъа 3-4 сеферда стакандавайди ишлемишда.

* Гзаф галатнавайла, хуьрекдин пуд тлурунавай базиликдал са стакан ргзвай яд илична, 20 декъикъада тада. Ам ксудалди вилик хъвада.

Зун хъфейтлани, хъфидач зи хиялар

3 ←

"Мугъман, вун сагърай, гъар са шей вичин чкадал ала, амма гъуле са балугъ вичин баладихъ шехъзава". Мугъман алаамат хъана. Ада Ялцугъ Эминав Къубадин хандив вичин тарифлу ашукъдихъ галаз акъажунар авуниз теклиф вугана.

Ашукъ ялцугъви Эминакай рагъметлу Алимужрим Тагъизадеди икI хъизва: "Ялцугърин хуьре 18 асирдин эвелда, ашукъ Эмин тIвар алай, гзаф чкайра машгъур тир са ашукъ хъана. Ам шаир ва гъакIни ашукъ яз хъана. Ам Азербайжандин Къебеле, Шеки ва Ширвандин са гзаф чкайра машгъур яз хъана. Ада шиирар Азербайджан чIалал (лап тIмилбур лезги чIалал) кхъена.

Ашукъ Эмин гъамиша фидаи саягъда, садра гена Азербайджандиз вичин ашукъвал ийиз фенвай. Ам Хачмаз тIвар алай хуьруьз, вичин хванахвадин кIвализ фенвай. КIвал жагъай касди ам пара шадвилелди, ачух чиналди къабулна. Эминаз хуш беш авурдалай къулухъ, ашукъ Эминани кIвалин иесидивай хабарар къунай. КIвалин сагъибди чпин саламатвиликай хабар гунилай гъейри, хуьре мехъерар авайди ва Шекидин хандин хвани мугъман яз атанвайди хабар гана. Са къадар ихтилатрилай гъугъуьниз, авай гъалал гъазур тIуьна, абур мехъерик фена. Ашукъ Эмин деминиз тefенамаз Хачмаз хуьре ван гъатна хъи, ашукъ Эмин атанва лугъуз. Ашукъ Эминан шиирар ва мехъерик лугъудай нагъилар вири Азербайджан чIалал хъана. ГъакI тирвиляй ашукъ Эмин абуруз хъсандиз чидай. И ван хандин хцин япарихъ галукънай. Адаз ашукъ Эмин акурди ва чидайди тушир. Хандин хцин япарихъ и ван галукъайла, ада вичин патав гвай хачмасвийривай:

-Ам вуч кас я , вуч ашукъ я? лагъана хабар къуна.

-Ашукъ Эмин лугъудай кас вич

Ялцугъ Эмин (1698-1777)

лезги я ва пара зурба ашукъ я,-ла-гъана жаваб гана.

Хандин хциз ам акваз кIан хъана. Гъа и арада кIвал жагъай касдихъ галаз ашукъ Эмин деминиз фена, са къерехда ацукъна.

Ни ятIани сада хандин хциз ашукъ Эмин деминиз фенвайдакай хабар гана. Хандин хци ашукъ Эминаз вичин патав атун теклифна. Ашукъ Эмин хандин хцин патав фена, эдебалди салам гана. Адаз ашукъ Эминан гъерекатар, сума акурла гзаф хуш атана, адаз вичин патав ацукъун патал чка къалурна. Ашукъ Эмин ацукъна.

Жемятдиз а кар акурла, ашукъ Эминан гъурмет мадни пара хъана. Хандин хцин тIалабуниз килигна, ашукъ Эмин вичин чуьнгуьрни гваз мярекатдиз экъечIна. Ада вичин чирвал къалурун патал, са шумуд "Мухаммес"лагъана. Ахпа ада вичин негъил лугъуз башламишна. Мярекатда авай халкъдин фикир желб авуна. Тамашзавайбуру "МаШаАллагъ! Аферин!" "Гъич гаф амач!"- лугъуз хъана. Ада вичи лугъузвай негъилни пара алакъуналди куьтягънай...

Ашукъ Эминаз гъа межлисда са къадар пул хъана, амма ханди адаз исятда «Филифрин» махсус чка гана.

Ашукъ Эминакай халкъдин арада ихътин риваятни ава. Азербайджандин са ашукъдихъ галаз гъуь-

жетра умуми суалралди садавай сад клева тваз жезвачир. Эхирни Эмина ихътин амал ишлемишна: Ялцугърин чIурарикай, дарман векъерикай суалдин шиир туькIуьрна.

"Ягъвар, къунгъвар, сикI къей гъачIар

ХапIупIда вар, кIерекIда вар Дейи ашукъ де бу недур?"

Лезгидал:"Ягъвар,къунгъвар, сикI къей гъачIар

ХапIупI, кIерекI лагъ

вуч я затIар?"

Жаваб гуз тахъайла азербайджан ашукъди вичин чуьнгуьр Эминан вилик эцигна, магълубвал тестикъарна. Гъуьжет тешкилай ханди Эминаз "Филифар" лугъудай мулк багъишна.

"Ашукъ Эмин" тIвар алай негъил са бязи ашукъриз,гъабуркай яз Цуругъай тир Аскерхан ашукъдиз ва адан хва ТIажибаз чидай.

Ашукъ Эминани гъа вичиз багъиш авур чIур Ялцугърин жемятдиз багъишнаи"

Ялцугъ Эминан гъелелиг гъиле гъат хъувунвай шииррин метрикадикай рахайтIа, 80% муьгъуьббатдин лирика я. Гъаниз килигна, ада вичиз ашукъ Эмин лагъана тIвар ганва. Муьгъуьббатдин темадила гъейри, девирдин зидвилерикай, тарихдин вакъайрикай, диндикай, якъин тир дуьшуьшрикай, яшайишдин чирвилерикай, ханларикай, беглерикай кхъенва.

Шииррин жанрайрикай рахайтIа, чIехи пай къушмадин жуьре я. Са къадар шиирар 2 цIарцин гъезелдин жуьреда кхъенва.

Са шумуд шиир акростих гъалтзава. Яни араб элифбеда чапнавай 28 гъарфни шиирдин кIиле гузва. Ярдин тариф авун патал гъарфарин лишанрин гурчегвиликай менфят къачузва.

"Зун хъфейтIани, хъфидач зи хиялар" лагъай шаирдин хиялар, фикирар, дердер-гъамар-вири чав гума ва халкъ амай къван, халкъдив гумукъда.

Сулейман ПАШАЕВ.

ХАБАРРИН К И М

ЦИЙИ ПЕШЕ

МУКЪВАЛ вахтара Россияда цийи пеше пайда жеда- цифровой куратор. «Лента.-ру» сайтди малумарзавайвал, идалай вилик ихътин пеше авачир.

Чешмеди кхызвайвал, цифровой кураторди яшлу инсанриз цифровой ресурсар ишлемишщдай кхайдаяр чирда. Кхилди кьачуртга, пенсионерриз онлайн кхайдада пулдихъ галаз алакьалу гьахъ-гьисабар авунин карда куьмек гуда, электронный кхайдада документар ракуьриз ва кьабулиз чирда. Кураторри чирвилер гудай махсус майданар декабрдин вацра арадал гийдай фикир ава.

Super job порталдин делилралди, IT- пешекар ва инернет-маркетолог пешеяр виридалайни итиж ийизвай теклифар я. Месела, компьютердин программайрай кхил акъудун, кьвалахдин нетижалу кхайдаяр чирун чарасуз яз гьисабзава.

УЪМУЪР ГЬИКИ ЯРГЪИ ИЙИДА?

БРИТАНИЯДИН алимри уьмуьр 5 – 10 йисан яр-гъи авунин виридалайни таъсирлу кхайдаяр тайнарнава. Идан гьакъиндай Daily Mail чешмеди кхызва.

Августдин вацра Гарвардский университетда кхиле тухвай ахтармишунри инсандин уьмуьр цуд йисан яргъи ийиз жедай кар алай кхайдаяр винел акъудна. Абурук тлуьнин дуьз кхайда, сагълам ахвар, гьатта са кьадарда ички ишлемишунни акатзава.

Ахтармишунрин сергьятра аваз, 50 йисалай чехи яшда авай 660 касди иштиракай илимдин тежриба тухвана. Алимрин фикирдалди, аялар авачирбурулай тафаватлу яз, аялар авайбур 2-3 йисан артух яшамиш жезва.

Уьмуьр яргъи хьун патал Гарвардский университетдин алимри гзаф кьекъуьн, куьлуь- шуьлуьйрин патахъ-ай азарханайриз фин тавун теклифна.

И мукъвара США- дин Пенсильваниядин университетдин ахтармишунрал машгул алимри малумарзавайвал, соцсетра гзаф вахт кечирмишунни ялгуьзвилдин, теквилдин гьиссер артухарда ва кьатлуьнрин, акъулдин кьуват агъузарда.

МЕСЭЛАЯР ВЕРЕВИРДНА

США- дин президент Д.Трампа Россиядин, Франциядин, Германиядин ва маса уьлквейрин кхилерихъ галаз са шумуд месэла, гьа жергедай яз юкьван ва гьвечи мензилдиз фидай ракетайриз талуь икьрарни веревирдна. «Новости» РИА- ди хабар гузвайвал, идакай Лацу кьвалин пресс- секретарь Сара Сандерса малумарна.

Абуру дуьньядин сад лагъай дяве куьтягъ хьайидалай инихъ 100 йис тамам хьунин мярекатар кхиле фейи Парижда, нисинин тлуьн недай кьве сятдин вахтунда ихтилатарна.

Сандерса алава хьувурвал, уьлквейрин регьберри Сирияда, Саудовский Аравияда авай гьаларин, алишверишдин, санкциярин, Афъганистдин, Китайдин ва Кеферпатан Кореядин гьакъиндайни рахунар авуна. Пресс-секретардин гафарай, регьберрин арада лап хъсан ва менфятлу веревирдер кхиле фена.

Парижда Трампахъ галаз рахайдакай журналистриз Путинани малумарна.

Адани кьейдна хьи, сугьбетар хъсан гьалара кхиле фена.

ПРОКУРАТУРА РАЗЪЯСНЯЕТ

ЗАЩИТА ТРУДОВЫХ ПРАВ ГРАЖДАН

Конституция Российской Федерации гарантирует каждому право на вознаграждение за труд, без какой бы то ни было дискриминации и запрещает принудительный труд (статья 37 части 2 и 3).

Защита права работника на своевременную и полную выплату заработной платы в соответствии с его квалификацией, количеством и качеством выполненной работы является приоритетным направлением деятельности прокуратуры Магарамкентского района.

Проведенный прокуратурой Магарамкентского района анализ состояния законности в сфере оплаты труда граждан на территории района показывает, что уровень правовой грамотности населения в последние годы значительно повысился, но все еще нередко встречаются случаи когда люди, по существу, остаются один на один с произволом и беззаконием со стороны работодателей.

Приходится констатировать, что, несмотря на принимаемые нами меры, задолженность по оплате труда заметно не сокращается, нарушения прав работающих при получении вознаграждения за труд по-прежнему фиксируются.

В первую очередь это отражается на жизни социально уязвимых и малообеспеченных слоев населения.

В этих условиях органы прокуратуры, в рамках предоставленных полномочий, наиболее оперативно и эффективно помогают гражданам отстаивать свои законные права.

В этой связи разъясняем, что любой житель района, может обратиться в прокуратуру района с заявлением о защите его нарушенного права на вознаграждение за труд.

Т. ЭМИРАЛИЕВ,
Помощник прокурора района,
юрист 3 класса.

АЯЛАР ПАТАЛ

ЗУЛУН эхиримжи йикъар тир. Гъаваяр ламу ва къайи хъанвайтани, хуъруьнбуру лапагар чуьлдиз акъудзамай. Гъар пакамахъ фад лапагар акъудун Фатимат халадин эвелимжи кеспи хъанвай. Цурай акъуддалди чан-рикI ийидай, абурал, аялрал хъиз, гъил алтаддай.

Йикъарикай са юкъуз Фатимат халадиз вичин лацу хеб сефилдиз акуна. Адал алай лацу жив хътин сарни чухвайди хъиз алатзавай. Са шумуд йикъалай хеб лап чухвай верч хъиз къецил хъана. Хипен хажалат члугунин гъилляй Фатимат халадин рикел маларин духтурни атанач.

Лапагар чуьлдиз акъудайла Фатимат халадин хеб югъди са ванцел жезвай. Гъайвандиз «партал аламачиз» мекъи жезвай хътинди тир. Эхирни Фатимат халадиз вичин йис фенвай хеб чуьлдиз акъуддай уюн жагъана. Ада вичин итимдин куьгъне пенжекдин хилерай хипен вилик квай кIвачер туна. Ахпа руфун хъсандиз къадайвал члугуна пенжекдин пад-патал далудал гъана дугмеяр туна. Вичи и арада мани язавайди хъиз мурмурар ийизвай: «Вун за

хуьтIяй гъикI хъайитIани акъудда. Ви дулни за саламатдиз къачуда».

Ахпа Фатимат халади пенжек алукинавай хебни амайбурухъ галаз цурай акъудна ва куьчедин вини къиле суьруь кIватI жезвай чкадал гъална.

Пагъ ина хъайи къиямат, Фатимат халадин пенжек алай хеб акурла инал алай хипер, парахдиз жанавур аватайди хъиз, гъарниз сад акъатна. Ахпа яргъалай таниш тушир гъайвандиз килигиз акъвазна.

Амма лапагар вучиз кхун а й д и ятIа инал алай абур у н иесийрин къил гъеле акъатнавачир. Пенжек алай хеб сифте Манат халадиз акуна. Ам сифте мягътел хъана. Ахпа адак пис хъел акатна. Агъвалатдин гъавурда акъурла вири кап-капа ягъиз хуьрена.

Куьуд акъатна март алукайла тамамвилелди йис хтанвай лацу хипе Фатимат халадиз къве кIел санал хана.

Аялар! Эгер Фатимат халадин, рикел пенжек атаначиртIа, хеб хуьтIяй акъудиз, я тахъайтIа адавай кIелер хаз жедайни?

Фикрет ГЪАЖИЕВ.

РД-дин культурадин лайихлу работник, зегъметдин ветеран.

ФАТИМАТ ХАЛАДИН ХЕБ

Школайрин автопарк зегъеншарда

АЛАЙ ЙИСАН эхирдалди Дагъустан Республикадиз школар патал 140 автобус гуда. Им пландик кутунвайдалай къве сеферда гзаф я.

Федеральный куьмек себеп яз, 2018- йисуз Дагъустандин школайрин автопаркда 140 автобус алава хъижеда. Им къве варз идалай вилик пландик кутунвай рекъемдилай къве сеферда гзаф я, къейдна РД-дин образованиединни илимдин министрстводин пресс-къуллугъди. Адан гафарай, алай йисан сентябрдин вацра республикадиз 70 автобус гудайдакай хабар ганай.

Улакъар гудай умуми образованиедин идарайрин список туькIуьрнава. «Къилин фикир аялар чпи кIелзавай умуми образованиедин идарадивай яргъа яшамиш хъуниз килигна гуда», - алава хъувуна пресс-къуллугъди.

Министерстводин делилралди, 140 автобус агакайдалай къулухъ республикадин школайрин автопаркдиз 106 улакъдин игътияж амукъда.

2017- йисан декабрдин вацра, федеральный программаяр уьмуьрдиз кечирмишунин сергъятра аваз, Дагъустандин образованиедин идарайриз 30 автобус ганай. Идалай вилик, 2016- йисан августдиз, республикадиз школар патал 58 улакъ чара авунай.

Буткъазмайрин СОШ-дин 11- класс куьтягъайдан гъакъиндай 2015- йисуз Балакишиев Талехаз гайи 00518 001035490- нумрадин аттестат квахъуниз килигна **къуеватда амачирди яз гъисабин.**

**Къилин редактор
А. А. ИСМАИЛОВ.**

Редакциядин адрес:
368780. РД, Магъарамдхуьруьн район, Магъарамдхуьр, Ленинан куьче.

Газет гъафтеда садра акъатзава.

Учередители: Муниципальная районная администрация «Магъарамкентский район» и коллектив журналистов редакции районной газеты «Самурдин сес» (Голос Самура).
Адрес: 368780. РД, Магъарамдхуьруьн район, Магъарамдхуьр, Гагаринан куьче, 2.

Газета «Самурдин сес» (Голос Самура) зарегистрирована Региональным управлением Комитета РФ по печати в РД.

Чап ийиз вахкудай вахт - 16.00.
Чапун патал къул члугуна- 15.00.

Газет ООО «Самур» типографияда гъазурна ва гъана чапна. Типографиядин ва издателдин адрес: 368780. РД, Магъарамдхуьруьн район, Магъарамдхуьр, Ленинан куьче. Лезги чIал.
Индекс 63340. Тираж 1400

Телефонар: редактор- 25-1-37, жавабдар секретарь - 25-1-39, бухгалтер-25-9-69.

Заказ № 47.

6+